



ΦΑΚΕΛΟΣ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ



THE ΜΑΡΙΑΣ ΓΑΒΟΥΡΕΛΗ



ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΤΣΑΚΟΝΑ

Quo vadis, Τουρκία;

Είναι πολύ δύσκολη η δουλειά της Πυθίας. Δεν είναι μόνο το μέλλον άβυσσος, είναι και το παρόν που αλλάζει από τη μια μέρα στην άλλη. Λίγους μήνες πριν αντιμετωπίζαμε μια Τουρκία αναθεωρητική, επιθετική, με λόγο πρωτόγνωρα πρωτόγονο και βίανασο και πράξεις καθημερινής πρόκλησης στο Αιγαίο. Συνδυασμένο με την πιθανότητα παράλληλων εκλογών στις δυο χώρες, είχαμε μπροστά μας το σενάριο από την κόλαση, την τέλεια κρίση.

Και μετά ήρθαν οι σεισμοί - και η διπλωματία των σεισμών. Οι τόννοι έπεσαν, οι αερομαχίες περιορίστηκαν δραστηρικά και οι ρητορικές οξυπίτες αντικαταστάθηκαν από διπλωματικά ανοίγματα και υπουργικές αγκαλιές. Η καταστροφή στάθηκε αφορμή για μια αλλαγή τόνου χωρίς να ντροπαστεί κανείς στη διαδικασία και χωρίς να εκτεθεί στην πορεία για τις εκλογές. Το ερώτημα βεβαίως παραμένει αν η αλλαγή τόνου είναι απλώς επιφανειακή ή αντανάκλαση βαθύτερη και ουσιαστικότερη προσέγγιση με προοπτική για το αύριο. Και αυτό ασφαλώς εξαρτάται από την πορεία που η ίδια η Τουρκία θα κάνει για τον εαυτό της μετά από συνεχείς εκλογικές διαδικασίες: προεδρικές, βουλευτικές, αυτοδιοικητικές, μέσα στους επόμενους έξι μήνες.

Μια Τουρκία που βλέπει τον εαυτό της ως οργανικό τμήμα της Ευρώπης, εταίρο του δυτικού κόσμου έστω και σε θέση ημι-αυτονομίας, θα συνεχίσει να μετέχει σε έναν κύκλο εξουσίας, αμοιβαίων πρέσων και υποχωρήσεων αλλά πάντως εντός της μεγάλης μας οικογένειας. Η επιλογή αυτή προϋποθέτει ένα ευρύτερο πλαίσιο αναφοράς, έναν κόσμο με αρχές και κανόνες, και κατατείνει στη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης. Για να μην ξεχνιόμαστε: ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς και αμοιβαία εμπιστοσύνη είναι τα απολύτως αναγκαία προαπαιτούμενα για οποιαδήποτε προσπάθεια επίλυσης των μεταξύ μας διαφορών, όποιες και να είναι αυτές. Αν απιθώς η χώρα αποφασίσει να προκρίνει τη συμμετοχή της στον αναδυόμενο ασιατικό πόλο, με τη βαριά παράδοση ανελευθερίας και απολυταρχισμού, χωρίς δημοκρατικούς θεσμούς και διαδικασίες ελέγχου, είναι προφανές ότι εύκολα θα διολισθήσει εκτός ορίων - και επομένως θα περιορισθεί ευθέως και η όποια δική μας δυνατότητα παρέμβασης μέσω εταίρων, συμμάχων και φίλων στο πλαίσιο

ενός ευρύτερου πλαισίου συνεννόησης και εμπιστοσύνης. Και το χειρότερο σενάριο όλων: μια χώρα παραπαίουσα και αδύναμη, η οποία θα αιωρίζεται μεταξύ δυο πόλων και θα αποπειράται να καλύψει την αδυναμία και την ανεπάρκεια της με λεονταρισμούς και μεγαλοστομίες, που εύκολα οδηγούν σε μοιραία λάθη.

Σήμερα ξεκινά και τυπικά η μακρά εκλογική πορεία της Ελλάδας. Θα προηγηθεί όμως ο πρώτος γύρος των προεδρικών εκλογών στη γείτονα, ο οποίος δεν θα μας λύσει όλες τις απορίες αλλά θα μας δώσει το στίγμα των επόμενων μηνών.

Το μικρό προβάδισμα της αντιπολίτευσης φαίνεται να ροκανίζεται ως αποτέλεσμα κομματικών ή και μικροκομματικών χειρισμών ενώ παραμένει το τεράστιο ερωτηματικό πού και πώς θα ψηφίσουν οι σεσιμώπληκτοι πληθυσμοί, ζώντας και νεκροί.

Είτε με τη μια κυβέρνηση είτε με την άλλη πάντως, τα ερωτήματα παραμένουν



Νεαρό ζευγάρι φωτογραφίζεται με πόστερ του Κεμάλ Κιλιτνιάρογλου στην Αγκυρα. Θα γίνει άραγε ο αρχηγός της αντιπολίτευσης ο νέος πρόεδρος της Τουρκίας;

και η εθνική πολιτική παραμένει ενιαία - και στις δυο πλευρές του Αιγαίου και παρά τα αντιθέτως θρυλούμενα.

Η πρώτη ανάγνωση καταδεικνύει τις διαφορές: όλα στο τραπέζι έναντι μιας διπλής λίστας με θέματα που συζητούνται και θέματα που τυπικώς τουλάχιστον δεν μπορούν να συζητηθούν. Δεν χωρεί όμως καμία αμφιβολία ότι σε μια εκ βαθέων συζήτηση με αμοιβαία εμπιστοσύνη ή πάντως καλή θέληση μπορεί κανείς να προσεγγίσει την ουσία των πραγμάτων. Η γειτονία μας προκαθορίζει και την κοινή μας μοίρα, για το καλύτερο και το χειρότερο.

Η Μαρία Γαβουρέλη είναι καθηγήτρια στη Νομική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και Senior Policy Advisor στο EUMEMT

«Εξυπνη» εξισορρόπηση

Ποια ελληνική στρατηγική είναι ενδεδειγμένη για την αντιμετώπιση της Τουρκίας την επαύριον των τουρκικών προεδρικών και βουλευτικών εκλογών ανεξαρτήτως από το ποιος θα είναι ο νικητής; Ποια πολιτική από μέρους της Ελλάδας μπορεί να επιτύχει τους σημαντικότερους από τους βραχυπρόθεσμους και μεσοπρόθεσμους στόχους της έναντι της αναθεωρητικής πολιτικής της γείτονας;

Αν και η σταδιακή εγκατάλειψη του παρωχημένου διπόλου «αποτροπή» ή «κατευνασμός», που κυριάρχησε στον δημόσιο διάλογο κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, συνιστά σχετική πρόοδο, η δημόσια συζήτηση εξακολουθεί να κατατρίχεται από απλουστευτικές τοποθετήσεις όσον αφορά τις επιλογές που διαθέτει η Ελλάδα για την αντιμετώπιση του τουρκικού αναθεωρητισμού. Υποστηρίζεται έτσι ότι την επομένη των τουρκικών εκλογών και ανεξαρτήτως του νικητή (Ερντογάν ή Κιλιτνιάρογλου) η χώρα μας έχει να επιλέξει ανάμεσα σε δύο στρατηγικές: είτε την εξισορρόπηση της Τουρκίας είτε τη σταδιακή εξημέρωσή της.

Ουδέν ανακριβέστερον αυτής της απλοϊκής και κυρίως διαστρεβλωτικής και παρελκυστικής θέσης όσον αφορά τις στρατηγικές επιλογές της Ελλάδας. Έχουμε στο παρελθόν αναφερθεί επανειλημμένα στη δυνατότητα κάθε κράτους που αντιμετωπίζει εξωτερικές απειλές να επιλέξει είτε την εξισορρόπηση εναντίον της απειλής είτε τη σύμπλευση με αυτή. Αυτοί είναι οι όροι βάσει των οποίων διεξάγεται η «σύγχρονη» (τουλάχιστον κατά την τελευταία τριακοετία!) συζήτηση και όχι το παραπάνω στρεβλό και παρελκυστικό δίλημμα. Επιπρόσθετα, προκειμένου να εξισορροπήσουν μια εξωτερική απειλή, τα κράτη έχουν πολύ περισσότερες από τις δύο παραπάνω επιλογές στη διάθεσή τους, ενώ δεν αποκλείεται ακόμα και η επιλογή ενός συνδυασμού «ανάσχεσης» και «εμπλοκής», όπως η στρατηγική που έχουν υιοθετήσει οι ΗΠΑ έναντι της Κίνας. Είναι συνεπώς προφανές και αυτονόητο η επιλογή της Ελλάδας να υιοθετήσει στρατηγική εξισορρόπησης της Τουρκίας την επαύριον των τουρκικών εκλογών.

Το πραγματικό και ουσιαστικό όμως ερώτημα δεν αφορά το εάν αλλά το ποια στρατηγική εξισορρόπησης είναι η καταλλήλότερη. Μια

στρατηγική «σκληρής» εξισορρόπησης που μέσω υψηλών εξοπλιστικών δαπανών εξαντλείται στο να αποτρέψει την Τουρκία από τη δημιουργία τετελεσμένων στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο και στο «να επιβάλει την ειρήνη» μέσω της επίτευξης στρατιωτικής υπεροχής; Ή μήπως μια στρατηγική «έξυπνης» εξισορρόπησης που θα προνοεί τόσο για την αποτελεσματική ανάσχεση της Τουρκίας μέσω της βέλτιστης χρήσης των περιορισμένων οικονομικών δυνατοτήτων της χώρας και την επίτευξη μιας ισορροπίας δυνάμεων όσο και για τη διατήρηση της προοπτικής επίλυσης της ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσης;

Υποστηρίζοντας την υιοθέτηση μιας «έμμεσης προσέγγισης» αντιμετώπισης των εξωτερικών απειλών, η στρατηγική των «έξυπνης» εξισορρόπησης στοχεύει να αλλάξει τον στρατηγικό υπολογισμό «κόστους - οφέλους» της Τουρκίας μέσω της αξιοποίησης των διεθνών οργανισμών και της ανάληψης συγκεκριμένων διπλωματικών κινήσεων που θα επιτρέψουν στην Ελλάδα να μετριάσει τις συνέπειες των αναγκαίων «παράδοσιακών» στρατηγικών «άμεσων προσέγγισης» αντιμετώπισης των εξωτερικών απειλών, όπως είναι το τεράστιο οικονομικό κόστος όσον αφορά τους εξοπλισμούς και η απώλεια της αυτονομίας ή/και το ενδεχόμενο «παγίδευσης» στα σχέδια και τις επιδιώξεις του ισχυρότερου συμμάχου όσον αφορά τη σύναψη στρατηγικών συμμαχιών.

Ανεξαρτήτως του ποιος θα επικρατήσει στις επερχόμενες εκλογές στην Τουρκία, θα παραμείνει υποχρεωμένος να λειτουργήσει μέσα σε έναν κατακεραματισμένο πολυκεντρικό κόσμο και σε ένα ρευστό περιφερειακό περιβάλλον όπου όμως οι επιθετικές ικανότητες δεν έχουν το πλέονέκταγμα, η αρχή της εδαφικής ακεραιότητας παραμένει, αν και αποδυναμωμένη, παρούσα και οι διεθνείς οργανισμοί μπορούν ακόμα να επηρεάζουν τη συμπεριφορά των κρατών. Σε αυτό το περιβάλλον η στρατηγική της «έξυπνης» εξισορρόπησης έχει αξία διότι αποτελεί τη λιγότερο δαπανηρή και περισσότερο αποτελεσματική στρατηγική που μπορεί να αναπτύξει η Ελλάδα έναντι της Τουρκίας. Ας αρχίσουμε να της δίνουμε και περιεχόμενο.

Ο Παναγιώτης Τσακονάς είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και επικεφαλής του προγράμματος ασφάλειας και εξωτερικής πολιτικής στο EUMEMT